

WOKÓŁ PROPOZYCJI ZMIANY GÓRNEJ GRANICY KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI ORAZ REZYGNACJI Z KARY 25 LAT POZBAWIENIA WOLNOŚCI

MIROŚŁAWA MELEZINI*

DOI: 10.26399/iusnovum.v16.3.2022.23/m.melezini

Obowiązujący Kodeks karny z 1997 r. przewiduje w katalogu kar (art. 32) pięć rodzajów kar, wśród których dwie kary, tj. grzywna i kara ograniczenia wolności, są karami nieizolacyjnymi, natomiast trzy pozostałe kary polegają na pozbawieniu wolności i są to: kara pozbawienia wolności (tzw. terminowa), kara 25 lat pozbawienia wolności oraz kara dożywotniego pozbawienia wolności.

Kodeks karny, tak jak poprzednio obowiązujące kodeksy karne, tj. Kodeks karny z 1932 r. i z 1969 r., określając rodzajowe granice „terminowego” pozbawienia wolności, utrzymał 15 lat jako górną granicę kary pozbawienia wolności, ustalając nową dolną granicę kary pozbawienia wolności na poziomie jednego miesiąca (art. 37 k.k.). Owe 15 lat jako maksymalna granica kary pozbawienia wolności przez dziesięciolecia były wyjątkowo stabilne i niedopuszczalne było orzeczenie w ramach wymiaru kary w konkretnym wypadku kary pozbawienia wolności powyżej 15 lat. Jednakże nowelizacja Kodeksu karnego z 20 lutego 2015 r.¹ wprowadziła w tym zakresie zmianę, dopuszczając w wypadku nadzwyczajnego obostrzenia kary pozbawienia wolności (art. 38 § 2 k.k.), a także przy orzekaniu kary łącznej (art. 86 § 1 k.k.) oraz w sytuacji, gdy ustawa przewiduje obniżenie górnej granicy ustawowego zagrożenia za przestępstwo zagrożone karą 25 lat pozbawienia wolności (art. 86 § 3 k.k.), orzekanie kary pozbawienia wolności w wymiarze do 20 lat. W rezultacie przełamana została znana od czasów Kodeksu karnego z 1932 r. nienaruszalna reguła,

---

* prof. dr hab., Zakład Prawa Wydział Nauk Społecznych i Humanistycznych, Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, e-mail: mmelezini@ansl.edu.pl, ORCID: 0000-0001-6168-5590

¹ Ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 396).

że terminowa kara pozbawienia wolności nie może być wymierzona na dłużej niż 15 lat². Nadal jednak w ramach zwyczajnego wymiaru kary pozbawienia wolności maksymalna granica tego rodzaju kary wynosi 15 lat.

Zupełnie odrębnym rodzajem kary jest kara 25 lat pozbawienia wolności. Po raz pierwszy została wprowadzona do Kodeksu karnego z 1969 r., zastępując wyeliminowaną z ustawodawstwa karnego karę dożywotniego pozbawienia wolności, którą oceniono negatywnie zarówno „z humanitarnego, jak i praktycznego punktu widzenia”³. Z jednej strony uznano, że istnienie kary, której założeniem jest, że człowiek ma całe swoje życie przebywać w miejscu odosobnienia, z humanitarnego punktu widzenia wywołuje odruch oporu. Z drugiej – wskazywano, że praktyka dowiodła, iż dożywotnie pozbawienie wolności zamienia się najczęściej na terminowe pozbawienie wolności⁴. Argumenty te przemawiały za wprowadzeniem substytutu kary dożywotniego pozbawienia wolności w postaci kary 25 lat pozbawienia wolności, która – jak podkreślano w literaturze – „ma jednak nadal przede wszystkim charakter eliminacyjny (zabezpieczający)”⁵. Jednocześnie karę 25 lat pozbawienia wolności traktowano jako karę o charakterze szczególnym, usytuowaną poza katalogiem kar, którą można było orzec zawsze w miejsce kary śmierci i za kilka innych zbrodni wskazanych w ustawie. I chociaż kara 25 lat pozbawienia wolności spotkała się z podobnymi zarzutami do tych, które wcześniej były skierowane w stosunku do kary dożywotniego pozbawienia wolności, a nawet została określona jako „zawołowane dożywocie”⁶, to jej obecność w prawie karnym uzasadniano między innymi potrzebą istnienia kary pośredniej między karą śmierci a terminową karą pozbawienia wolności do lat 15. Wskazywano, że kara pozbawienia wolności w wymiarze do lat 15, orzekana w wypadkach ciężkich zbrodni, może budzić w odczuciu opinii społecznej nieadekwatność reakcji na fakt popełnienia przestępstwa, jako kara zbyt łagodna, a także wywoływać poczucie zagrożenia, co w praktyce mogłoby prowadzić do częstego sięgania po karę śmierci. W takiej sytuacji kara śmierci mogłaby utracić charakter kary wyjątkowej⁷.

Kodeks karny z 1997 r. utrzymał karę 25 lat pozbawienia wolności. Wcześniej, na mocy nowelizacji k.k. z 1969 r. ustawą z 12.07.1995 r.⁸, przywrócono karę doży-

² Zob. J. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015, s. 104–105; V. Konarska-Wrzošek, w: V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 242; A. Grześkowiak, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2021, s. 424–426.

³ Uzasadnienie projektu kodeksu karnego, w: *Projekt kodeksu karnego oraz Przepisów wprowadzających kodeks karny*, Warszawa 1968, s. 108.

⁴ Zob. J. Bafia, *System kar i zasady ich orzekania. Przestępstwa gospodarcze (wybrane zagadnienia). Formy oskarżenia oraz rodzaje oskarżycieli w nowym ustawodawstwie karnym*, Warszawa 1970, s. 18; K. Buchała, *Prawo karne materialne*, Warszawa 1980, s. 519–520.

⁵ K. Buchała, w: K. Buchała (red.), *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1990, s. 179.

⁶ L. Hochberg, *Zawołowane dożywocie*, „Nowe Prawo” 1956, nr 7–8, s. 159.

⁷ K. Buchała, A. Zoll, *Polskie prawo karne*, Warszawa 1995, s. 364; K. Buchała, *Prawo...*, op. cit., s. 520; zob. także L. Wilk, w: M. Melezini (red.), *System Prawa Karnego. Tom 6. Kary i inne środki reakcji prawonkarnej*, Warszawa 2016, s. 311–315.

⁸ Ustawa z 12.07.1995 r. o zmianie Kodeksu karnego, Kodeksu karnego wykonawczego oraz o podwyższeniu dolnych i górnych granic grzywn i nawiązek w prawie karnym (Dz.U. nr 95, poz. 475).

wotniego pozbawienia wolności w związku z jednoczesnym wprowadzeniem 5-letniego moratorium na wykonywanie kary śmierci, która ostatecznie została usunięta z katalogu kar przez k.k. z 1997 r. W aktualnie obowiązującym stanie prawnym karą najsurowszą jest kara dożywotniego pozbawienia wolności, która stała się surogatem kary śmierci. W uzasadnieniu rządowego projektu kodeksu karnego wyrażono przekonanie, że kara dożywotniego pozbawienia wolności może skutecznie przejąć funkcje zabezpieczenia społeczeństwa przed najgroźniejszymi przestępcami oraz czynić zadość społecznemu poczuciu sprawiedliwości w razie popełniania najcięższych przestępstw⁹.

Twórcy Kodeksu karnego, uzasadniając obecność kary 25 lat pozbawienia wolności w katalogu kar, odwołali się, nie bez racji, do znanej już argumentacji, że „jej obecność w systemie sankcji powinna wpływać na rzadsze korzystanie z kary dożywotniego pozbawienia wolności”. Jednocześnie wskazali, że za wprowadzeniem kary 25 lat pozbawienia wolności do nowego kodeksu przemawiały podobne względy, jak za karą dożywotniego pozbawienia wolności, tj. bardzo wysoki ciężar zbrodni, za które jest przewidziana, względ na opinię społeczną oraz potrzeba długotrwałej eliminacji z życia społecznego niebezpiecznych dla porządku prawnego sprawców przestępstw¹⁰.

Kara 25 lat pozbawienia wolności występuje w kodeksie wyłącznie w sankcjach złożonych alternatywnie wraz z karą pozbawienia wolności od lat 8, 10 albo 12 oraz z karą dożywotniego pozbawienia wolności albo wraz z karą pozbawienia wolności od lat 5. Karą tą zagrożone są następujące zbrodnie: wszczynanie lub prowadzenie wojny napastniczej (art. 117 § 1 k.k.), ludobójstwo w dwóch odmianach (art. 118 § 1 i 2 k.k.), udział w masowym zamachu na ludność w dwóch odmianach (art. 118a § 1 i 2 k.k.), stosowanie środków masowej zagłady (art. 120 k.k.), stosowanie w czasie działań zbrojnych ataku niedopuszczalnego albo sposobu lub środka walki zakazanego przez prawo międzynarodowe (art. 122 § 1 i 2 k.k.), zbrodnie wojenne określone w art. 123 § 1 i 2 k.k., dopuszczenie do popełnienia niektórych zbrodni zrodziały XVI k.k. (art. 126b k.k.), zamach stanu (art. 127 § 1 k.k.), organizowanie lub kierowanie działalnością obcego wywiadu (art. 130 § 4 k.k.), zamach na życie Prezydenta (art. 134 k.k.), zabójstwo typu podstawowego (art. 148 § 1 k.k.) oraz zabójstwo w odmianach kwalifikowanych (art. 148 § 2 i 3 k.k.), zawładnięcie statkiem wodnym lub powietrznym typu kwalifikowanego (art. 166 § 3 k.k.), wzięcie lub przetrzymywanie zakładnika typu kwalifikowanego (art. 252 § 2 k.k.), fałszerstwa faktury lub faktur, tj. przestępstw określonych w art. 270a § 1 k.k. albo w art. 271a § 1 k.k. na znaczną kwotę (art. 277a k.k.), fałszerstwo środka płatniczego (art. 310 § 1 k.k.).

Karę 25 lat pozbawienia wolności można zatem wymierzyć, gdy występuje w sankcji przepisu części szczególnej Kodeksu karnego, a ponadto jako karę łączną według zasad określonych w art. 86 § 1a k.k. Przepis ten stanowi, że karę 25 lat pozbawienia wolności można wymierzyć nawet wtedy, gdy żadna z kar orzeczono-

⁹ Uzasadnienie rządowego projektu nowego kodeksu karnego, w: *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1998, s. 137.

¹⁰ *Ibidem*, s. 142. Zob. także L. Wilk, w: M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 318.

nych składających się na karę łączną nie była karą 25 lat pozbawienia wolności, ale suma jednostkowych kar pozbawienia wolności wynosi 25 lat lub więcej, przy czym chociażby jedna z kar pozbawienia wolności podlegających łączeniu wynosi mniej niż 10 lat.

Kara 25 lat pozbawienia wolności jest niewątpliwie karą o charakterze szczególnym, przewidzianą za kilkanaście najcięższych zbrodni. Jej funkcje są bardziej zbliżone do funkcji kary dożywotniego pozbawienia wolności niż terminowej kary pozbawienia wolności. Kara ta pełni przede wszystkim funkcję eliminacyjną, ma zabezpieczyć społeczeństwo przed niebezpiecznym sprawcą przestępstwa o wysokim stopniu społecznej szkodliwości czynu i wysokim stopniu winy sprawcy. Z uwagi na bardzo długi czas izolacji od świata zewnętrznego, trudno jest twierdzić, że kara 25 lat pozbawienia wolności ma charakter resocjalizacyjny i po tak długim odizolowaniu od życia na wolności będzie można spodziewać się pozytywnych efektów wychowawczych. W doktrynie¹¹ i orzecznictwie słusznie akcentuje się, że kara 25 lat pozbawienia wolności to kara o charakterze przede wszystkim eliminacyjnym (zabezpieczającym). W opinii Sądu Apelacyjnego w Katowicach, ze względu na bardzo długi czas izolacji skazanego trudno byłoby przypisać jej pełnienie funkcji resocjalizacyjnej, bowiem kara 25 lat pozbawienia wolności ma w istocie charakter eliminacyjny i jej podstawowym celem nie jest resocjalizacja sprawcy. Zdaniem Sądu trudno przekonująco wykazać, że osoba niepodatna na resocjalizacyjny wpływ odbywania kary pozbawienia wolności przez okres 15 lat ulegnie pozytywnym zmianom dopiero po okresie 25 lat. Przeciwnie, w okresie długotrwałego pozbawienia wolności powstają na ogół nieodwracalne zmiany w psychice skazanego (syndrom trwałej izolacji), powodujące z reguły poważne trudności adaptacyjne po opuszczeniu zakładu karnego¹². Nie oznacza to, że w warunkach zakładu karnego należy rezygnować z oddziaływań resocjalizacyjnych (wychowawczych) wobec skazanego na karę 25 lat pozbawienia wolności. Kodeks karny wykonawczy w art. 67 § 1 wyraźnie wskazuje, że celem wykonywania kary pozbawienia wolności (każdej kary tego rodzaju, w tym kary 25 lat pozbawienia wolności) jest wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądaných postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego, i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa.

Kodeks karny nie nadaje karze 25 pozbawienia wolności charakteru wyjątkowego. Niemniej w orzecznictwie sądowym wielokrotnie wskazuje się na wyjątkowość kary

---

¹¹ Zob. W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010, s. 437; J. Majewski, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1–52*, Warszawa 2016, s. 677–678; V. Konarska-Wrzošek, w: V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 212; Z. Świda, R.A. Stefański, w: R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 283; Z. Sienkiewicz, w: M. Bojarski (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2017, s. 372; D. Szeleszczuk, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Prawo karne*, Warszawa 2017, s. 206; L. Wilk, w: M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 322; M. Melezini, *Granice czasowe kary pozbawienia wolności (stan obecny i proponowane zmiany)*, w: Gaudium in litteris est. *Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin*, Warszawa 2005, s. 461–462.

¹² Wyrok SA w Katowicach z 22.06.2018 r., II AKA 245/18, w: A. Grześkowiak, *Kodeks...*, op. cit., s. 351.

25 lat pozbawienia wolności¹³. Uznaje się, że kara 25 lat pozbawienia wolności jako kara wyjątkowa powinna być wymierzana jedynie wtedy, gdy niewystarczające jest orzeczenie kary 15 lat pozbawienia wolności. Akcentując wyjątkowy charakter kary, stwierdza się, że wynika on z pełnionej funkcji przez tę karę, a jest to przede wszystkim funkcja eliminacyjna, a ze względu na długotrwałość kary trudno wskazywać jej jednoznacznie resocjalizacyjny charakter. Podkreśla się, że kara 25 lat pozbawienia wolności powinna być stosowana w wypadkach najcięższych zbrodni, gdy nawet kara 15 lat pozbawienia wolności nie byłaby odpowiednia tak do wysokiego stopnia społecznej szkodliwości czynu oraz wysokiego stopnia winy sprawcy, jak i z powodu braku okoliczności łagodzących, a zarazem nie byłaby wystarczająca dla realizacji wszystkich celów kary¹⁴.

Również w doktrynie prezentowany jest pogląd o wyjątkowym charakterze kary 25 lat pozbawienia wolności, aczkolwiek niewyraźnym wprost w ustawie. Zdaniem Leszka Wilka, za uznaniem wyjątkowego charakteru kary 25 lat pozbawienia wolności przemawia jej niestopniowalny charakter, a przede wszystkim bardzo znaczna odległość od górnego pułapu zwykłego terminowego pozbawienia wolności wynoszącego 15 lat. Jednocześnie autor ten zauważa, że doktrynalne postulaty stosowania omawianej kary „z dużą ostrożnością” oraz „statystycznie rzadko” też wydają się pośrednim zaakcentowaniem wyjątkowego charakteru tej kary¹⁵. Wyraża też akceptację wypowiedzianego w doktrynie poglądu, że kara 25 lat pozbawienia wolności ma w istocie charakter eliminacyjny (zabezpieczający) i jej podstawowym celem nie jest resocjalizacja sprawcy¹⁶.

Także Jerzy Lachowski stwierdza, że kara 25 lat pozbawienia wolności oraz kara dożywotniego pozbawienia wolności mają charakter wyjątkowy, co – zdaniem autora – można uzasadniać ograniczeniem liczby przestępstw, które są zagrożone tego rodzaju karami. Wspomniany autor zauważa, że kary te grożą jedynie za niektóre zbrodnie, faktycznie za najcięższe przestępstwa, które są wymierzone w najbardziej cenione dobra, podlegające prawnocarnej ochronie (ludzkosc i pokój, byt Rzeczypospolitej Polskiej, życie człowieka), a wyjątkowosc tych dóbr przeklada się na wyjątkowosc sankcji, która grozi za ich naruszenie lub unicestwienie. Według Lachowskiego za uznaniem wyjątkowosci kary 25 lat pozbawienia wolności i kary dożywotniego pozbawienia wolności przemawia także ustawowy ich wymiar, jako że ustawodawca „nieczęsto sięga po taki system reakcji karnej na przestępstwo”¹⁷.

Również autorzy podręcznika Michał Królikowski i Robert Zawłocki – *Prawo karne* – uważają, że kara 25 lat pozbawienia wolności (podobnie jak kara doży-

---

¹³ Szeroko przytacza poglądy judykatury A. Grześkowiak, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 349–351.

¹⁴ Wyrok SA w Krakowie z 15.05.2003 r., II AKa 86/03, KZS 2003/6, poz. 29; wyrok SA w Katowicach z 21.02.2013 r., II AKa 531/12, KZS 2013/7–8, poz. 68; wyrok SA w Krakowie z 19.05.2009 r., II AKa 79/09, KZS 2009/6, poz. 68; wyrok SA w Poznaniu z 8.03.2013 r., II AKa 19/12, KZS 2012/6, poz. 43.

¹⁵ L. Wilk, w: M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 320.

¹⁶ Zob. ibidem, s. 322; J. Majewski, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 504; W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie...*, op. cit., s. 437; Z. Sienkiewicz, w: M. Bojarski (red.), *Prawo...*, op. cit., s. 372.

¹⁷ Zob. J. Lachowski, *Zasady wymierzania kar 25 lat oraz dożywotniego pozbawienia wolności według k.k. z 1997 r.*, w: T. Gardocka (red.), *Kary długoterminowe*, Warszawa 2006, s. 25–26 i 30.

wotniego pozbawienia wolności) jest karą o charakterze wyjątkowym. Tę wyjątkowość wyprowadzają z faktu, że kara 25 lat pozbawienia wolności przewidziana jest za najcięższe rodzaje zbrodni, występuje wyłącznie w Kodeksie karnym i tylko kilkanaście razy, przy czym zawsze w ramach zagrożeń alternatywnych. Zdaniem autorów obecność kary 25 lat pozbawienia wolności w systemie sankcji karnych umożliwia rzadsze korzystanie z kary dożywotniego pozbawienia wolności, która jest w doktrynie krytykowana ze względu na możliwość kolizji z dyrektywą karania limitowanym stopniem zawinienia sprawcy przestępstwa¹⁸.

Podobne stanowisko zajmuje Violetta Konarska-Wrzosek. W ocenie tej autorki kara 25 lat pozbawienia wolności oraz kara dożywotniego pozbawienia wolności mają w istocie status kar wyjątkowych, które mogą być wykorzystywane do karania sprawców zagrożonych nimi przestępstw w wyjątkowych przypadkach. Tę wyjątkowość autorka uzasadnia kształtem sankcji karnych, w których kara 25 lat pozbawienia wolności nigdy nie występuje jako jedyna grożąca kara, ale zawsze w alternatywie z tak zwaną zwykłą karą pozbawienia wolności w wymiarze do lat 15, a niekiedy także z trzecią alternatywą do wyboru w postaci kary dożywotniego pozbawienia wolności, dodając, że przewidziana jest w osiemnastu sankcjach części szczególnej Kodeksu karnego. Zdaniem Konarskiej-Wrzosek taka możliwość wyboru między karami występującymi w sankcji zawsze uprawnia sąd do orzeczenia zwykłej kary pozbawienia wolności do lat 15 i pozwala na praktyczne wykorzystanie pozostałych dwóch kar, tj. kary 25 lat pozbawienia wolności i kary dożywotniego pozbawienia wolności w wyjątkowych przypadkach¹⁹.

Przypisanie karze 25 lat pozbawienia wolności charakteru wyjątkowego ma istotne znaczenie praktyczne i nie może być pomijane w procesie sądowego wymiaru kary. W literaturze i orzecznictwie podkreśla się, że kara 25 lat pozbawienia wolności powinna być wymierzana w wypadku najcięższych przestępstw, gdy nawet kara 15 lat pozbawienia wolności nie byłaby wystarczająca z punktu widzenia realizacji dyrektyw wymiaru kary, a okoliczności obciążające zdecydowanie przeważają nad okolicznościami łagodzącymi. Uznaje się, że jej zastosowanie uzasadnia bardzo wysoki stopień winy i szkodliwości społecznej czynu, o ile inne okoliczności wpływające na wymiar kary nie przemawiają za wymierzeniem kary 15 lat pozbawienia wolności. Stwierdza się, że kara 25 lat pozbawienia wolności powinna być wyjątkowa nie tylko w orzekaniu, ale też powinna wyjątkowo występować w sankcjach za przestępstwa²⁰.

Trzeba dodać, że Kodeks karny nie formułuje żadnych wyłączeń podmiotowych dotyczących orzekania kary 25 lat pozbawienia wolności. Istnieje zatem możliwość wymierzenia tej kary także w stosunku do nieletnich pociąganych do odpowiedzialności karnej na podstawie art. 10 § 2 k.k. W doktrynie zasadniczo nie odrzuca

¹⁸ M. Królikowski, R. Zawłocki, *Prawo karne*, Warszawa 2020, s. 15 i 336–337.

¹⁹ V. Konarska-Wrzosek, w: V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 211.

²⁰ Zob. L. Wilk, w: M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 321; J. Lachowski, *Zasady...*, op. cit., s. 25–26; A. Grześkowiak, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 349; V. Konarska-Wrzosek, w: V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks...*, op. cit., s. 212; wyrok SA we Wrocławiu z 5.06.2013 r., II AKa 54/13, LEX nr 1356737; wyrok SA w Poznaniu z 25.11.2014 r., II AKa 198/14, LEX nr 1602965.

się możliwości wymierzenia kary 25 lat pozbawienia wolności wobec nieletnich, ale jednocześnie podkreśla się, że powinna to być możliwość wyjątkowa, zwłaszcza w kontekście dyrektywy wymiaru kary zawartej w art. 54 § 1 k.k., obligującej sąd do kierowania się przy wymiarze kary nieletniemu albo młodocianemu przede wszystkim tym, aby sprawcę wychować²¹. Odmienne stanowisko prezentuje Konarska-Wrzosek. Zdaniem tej autorki – choć Kodeks karny nie wyklucza możliwości stosowania wobec nieletnich kary 25 lat pozbawienia wolności – to jednak mając na uwadze ukształtowaną wyjątkową odpowiedzialność karną nieletnich oraz dyrektywę wychowawczego oddziaływania w stosunku do nieletnich sformułowaną w art. 54 § 1 k.k., orzekanie kary 25 lat pozbawienia wolności wobec nieletnich jest nieuzasadnione i nie powinno mieć miejsca²². Również Andrzej Zoll, nie negując formalnej dopuszczalności na gruncie Kodeksu karnego wymiaru nieletniemu odpowiadającemu na podstawie art. 10 § 2 k.k. kary 25 lat pozbawienia wolności, podnosi wątpliwość takiej możliwości w kontekście art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka. Jednocześnie stwierdza, że kara 25 lat pozbawienia wolności jest karą eliminacyjną, więc jej orzeczenie jest trudne do uzasadnienia interesem nieletniego²³.

Mimo dość ugruntowanej pozycji kary 25 lat pozbawienia wolności w systemie środków reakcji karnej, kara ta od dawna spotyka się z krytyką, jest przedmiotem dyskusji, a także projektowanych zmian Kodeksu karnego, w ramach których proponuje się między innymi eliminację punktowej kary 25 lat pozbawienia wolności i podwyższenie rodzajowej granicy terminowej kary pozbawienia wolności z 15 lat do 25 lat, a nawet 30 lat.

W doktrynie kara 25 lat pozbawienia wolności wywoływała zastrzeżenia już wkrótce po wejściu w życie Kodeksu karnego z 1997 r. Z krytyką kary 25 lat pozbawienia wolności wystąpił Leon Tyszkiewicz, który przyznając, że kara ta chociaż nie ma wielu wad kary dożywotniego pozbawienia wolności, to ma jeden podstawowy mankament, który przemawia za jej eliminacją, w postaci sztywności kary. Zdaniem tego autora wskazany mankament stwarza niepokonalne trudności przy wymierzaniu kar za najpoważniejsze przestępstwa popełnione w ramach współdziałania, między innymi przy wymierzaniu kar uczestnikom groźnych grup przestępczych. W takim wypadku tak zwana wewnętrzna sprawiedliwość wyroku wymaga wymiaru różnych kar osobom współdziałającym, ale różnica między tymi karami nie powinna przekraczać 2 czy 3 lat pozbawienia wolności, tymczasem – jak zauważa autor – według aktualnego stanu prawnego w takim przypadku można trzem współdziałającym wymierzyć albo wszystkim równo karę 25 lat pozbawienia wolności, albo jednemu 15 lat, drugiemu 25 lat, a trzeciemu dożywocie. Według tego autora oba rozwiązania są nie do przyjęcia. W związku z tym Tyszkiewicz wystąpił z propozycją, by w miejsce kary dożywotniego pozbawienia wolności i kary 25 lat pozbawienia wolności wprowadzić – obok zwykłej terminowej kary

---

²¹ Zob. L. Wilk, w: M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 322–323; J. Lachowski, *Zasady...*, op. cit., s. 44–47.

²² Zob. V. Konarska-Wrzosek, *Prawny system postępowania z nieletnimi w Polsce*, Warszawa 2013, s. 129–133.

²³ A. Zoll, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1–52*, Warszawa 2016, s. 184–185.

pozbawienia wolności od miesiąca do 15 lat – drugie widełki w wymiarze od 20 do 30 lat pozbawienia wolności, które można nazwać „surowym pozbawieniem wolności”, i stosować z wyłączeniem możliwości warunkowego zwolnienia²⁴. Trzeba dodać, że przedstawiona wcześniej przez kolejne projekty nowelizacji kodeksu karnego propozycja podwyższenia górnej granicy kary pozbawienia wolności z 15 lat do 25 lat z jednoczesnym utrzymaniem w katalogu kar kary dożywotniego pozbawienia wolności, chociaż spotkała się z akceptacją Tyszkiewicza, to jednak autor uznał, że proponowane przez niego rozwiązanie jest lepsze, ponieważ nie ma ono żadnej wady właściwej karze dożywotniego pozbawienia wolności, które powinno być wyeliminowane²⁵.

Należy odnotować, że w doktrynie dyskusja nad zmianą górnej granicy kary pozbawienia wolności z 15 lat do 25 lat i eliminacji punktowej kary 25 lat pozbawienia wolności toczyła się w kontekście przedstawianych w latach 2000–2007 przez kolejne projekty nowelizacji kodeksu karnego²⁶ propozycji zmian dotychczasowych uregulowań, likwidujących karę 25 lat pozbawienia wolności i podwyższających górną granicę kary pozbawienia wolności z 15 lat pozbawienia wolności do 25 lat. Oceny proponowanych zmian były z jednej strony zdecydowanie krytyczne, z drugiej – bardziej stonowane. W opinii autorki niniejszego opracowania, wyrażonej w 2005 r., propozycja podwyższenia górnej granicy kary pozbawienia wolności z 15 lat do 25 lat i likwidacji kary 25 lat pozbawienia wolności nie zasługuje na akceptację z przyczyn kryminalnopolitycznych, bowiem jej urzeczywistnienie znalazłoby odbicie w wydłużeniu orzekanych kar pozbawienia wolności i musiałyby doprowadzić do zwiększenia populacji więziennej, której wielkość (ówczesnie 209 osób na 100 tys. ludności) już wówczas budziła zaniepokojenie. Jednocześnie autorka, przytaczając bardzo zróżnicowane ukształtowanie górnej granicy kary pozbawienia wolności w systemach karnych wielu państw europejskich, wyraziła pogląd, że na kształcie poszczególnych uregulowań zaważyła tradycja w prawie karnym. Również polski ustawodawca, ustalając maksimum terminowej kary pozbawienia wolności na poziomie 15 lat, tak jak określały Kodeksy karne z 1932 i 1969 r., odwołał się do tradycji i uważam, że jest to tradycja dobra, od której nie powinno się odstępować²⁷.

Jednoznacznie krytycznie ocenił proponowaną zmianę Jarosław Warylewski, według którego likwidacja kary 25 lat pozbawienia wolności spowoduje, że kara ta straci swój nadzwyczajny charakter i odrębność rodzajową, a skutkiem orzeka-

---

²⁴ L. Tyszkiewicz, *Co i jak zmienić w nowym kodeksie karnym*, „Palestra” 1999–2000, nr 12–1, s. 29–30; także idem, *Rzut oka na niektóre aktualne problemy prawa karnego, polityki kryminalnej i kryminologii*, w: T. Dukiet-Nagórska (red.), *Zagadnienia współczesnej polityki kryminalnej*, Katowice 2006, s. 19.

²⁵ L. Tyszkiewicz, *Aktualne problemy i kierunki polityki penalizacyjnej w Polsce*, w: A.J. Szwarc (red.), *Represyjność polskiego prawa karnego. Materiały Zjazdu Katedr Prawa Karnego (Gniezno, 26–29 września 2006 r.)*, Poznań 2008, s. 67–68.

²⁶ Zob. Projekt nowelizacji kodeksu karnego z 13.01.2000 r. (druk nr 2510) i oparta na nim ustawa z 24.08.2001 r. (druk nr 785), zawetowana następnie przez Prezydenta RP; poselski projekt kodeksu karnego z 1.03.2002 r. (druk nr 387); projekt nowelizacji kodeksu karnego z 4.10.2004 r. (druk nr 2696); projekt nowelizacji kodeksu karnego z 18.05.2007 r. (druk nr 1756).

²⁷ Zob. M. Melezini, *Granice...*, op. cit., s. 453–456.

nia większej liczby kar pozbawienia wolności przekraczających 15 lat będzie „dramatyczny wzrost liczby przypadków całkowitej remisji, desocjalizacji i prizonizacji wśród skazanych”. Autor ten zwracał uwagę, że jeżeli sprawca przestępstwa nie będzie podatny na zabiegi resocjalizacyjne w ciągu 15 lat, to nie będzie zresocjalizowany ani po 17, ani po 20 latach pozbawienia wolności. Uznał, że pełnienie funkcji eliminacyjnej kary pozbawienia wolności powinno być ograniczone wyłącznie do sytuacji wyjątkowych, czemu sprzyja zachowanie kary 25 lat pozbawienia wolności. Ponadto Warylewski zauważał, że bezpośrednim następstwem takiej zmiany będzie konieczność modyfikacji wielu zagrożeń w części szczególnej Kodeksu karnego przez podwyższenie górnej granicy kary pozbawienia wolności, co znalazło wyraz w projekcie. Zdaniem Warylewskiego modyfikacja ta „prowadziłaby do absurdalnego wręcz systemu sankcji, który przestałby być wewnętrznie spójny i postrzegany być musiał w wielu konkretnych przypadkach jako jawnie niesprawiedliwy”. Niemniej autor ten, zgadzając się z argumentem, iż niekiedy w przypadku rzeczywistego zbiegu kilku przestępstw, za które wymierzono kary, których suma może przekraczać 20, 30, a nawet 40 lat, wymierzenie kary łącznej w wymiarze 15 lat powodować może, że kara taka jest niewspółmiernie niska w stosunku do popełnionych czynów. Mając to na uwadze, dostrzegał potrzebę dopuszczenia możliwości orzeczenia kary 25 lat pozbawienia wolności jako kary łącznej, chociażby nie była ona orzeczona za żadne ze zbiegających się przestępstw²⁸.

Z kolei Jarosław Majewski, opiniując propozycję projektu nowelizacji Kodeksu karnego z 2007 r., przewidującą rezygnację z kary 25 lat pozbawienia wolności jako osobnego rodzaju oraz podwyższenie rodzajowej granicy kary pozbawienia wolności z 15 lat do 25 lat, stwierdził, że tak długo, jak długo nie prowadzi to do podniesienia górnych progów ustawowego zagrożenia za poszczególne przestępstwa, przedstawiona propozycja nie nasuwa zastrzeżeń. Według tego autora istota kary 25 lat pozbawienia wolności niczym nie różni się od istoty kary pozbawienia wolności, jako że obie kary polegają na pozbawieniu wolności, również funkcje kary 25 lat pozbawienia wolności oraz kary pozbawienia wolności w wymiarze kilkunastu lat są właściwie takie same – wszystkie one mają charakter eliminacyjny. W rezultacie Majewski, dzieląc argumentację przedstawioną w uzasadnieniu projektu nowelizacji kodeksu karnego, uznał, że poszerzenie możliwości orzekania kar izolacyjnych na pasmo wyznaczone z jednej strony przez 15 lat, a z drugiej 25 lat ułatwi w wypadku najcięższych przestępstw realizację zasady indywidualizacji kary, a w wypadku współdziałania przestępczego – również realizacji zasady tak zwanej wewnętrznej sprawiedliwości wyroku²⁹.

---

²⁸ J. Warylewski, *Rządowy projekt rekodyfikacji prawa karnego z 2007 roku – prezentacja, analiza i ocena wybranych zagadnień*, „Gdańskie Studia Prawnicze. Zagadnienia prawa karnego” 2008, J. Warylewski (red.), t. XIX, s. 257–258; także idem, *Opinia w sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym nowelizacji katalogu kar i zmiany sankcji karnej w części szczególnej (art. 32–38 k.k.)*, w: *Kodeks karny – projekty nowelizacji*. Druk sejmowy 1756, Warszawa 2007/5, s. 48–49.

²⁹ J. Majewski, *Opinia na temat projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (w zakresie rozdziałów IV, VII oraz XIV k.k.)*, w: *Kodeks karny – projekt nowelizacji*. Druk sejmowy 1756, Warszawa 2007/5, s. 54.

Za utrzymaniem dotychczasowego stanu prawnego opowiedział się Teodor Szymanowski, który podnosił, że zupełnie obca prawu karnemu w Polsce jest kara pozbawienia wolności, orzekana na czas od jednego miesiąca do 25 lat. Stwierdził, że istniejąca obecnie kara 25 lat pozbawienia wolności może stanowić alternatywę dla dożywotniej kary pozbawienia wolności, bowiem wyraża szczególnie potępienie sprawcy najpoważniejszych zbrodni. Autor ten uznał, że przedłużenie czasu trwania terminowej kary pozbawienia wolności z 15 do 25 lat jest niepotrzebne także ze względów polityczno-kryminalnych, skoro w 2003 r. prawomocnych skazań na czas powyżej 10 do 15 lat było jedynie 213. Jako trzeci powód negatywnej oceny zmiany dotychczasowych uregulowań Szymanowski wskazał niezgodność dążenia do zwiększenia surowości kary pozbawienia wolności poprzez jej wydłużanie ze standardami europejskimi, które zalecają wręcz odwrotne działania³⁰.

Prace nad rządowym projektem nowelizacji Kodeksu karnego z 2007 r., pomimo nadzwyczajnego trybu i tempa, jaki im nadano, nie zostały zakończone, w wyniku skrócenia kadencji Sejmu³¹. Do dyskusji nad zmianami w rozwiązaniach kodeksu karnego, w tym w obszarze systemu kar, powrócono w okresie prac Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego kadencji 2009–2013 nad obszerną reformą prawa karnego z 2015 r.³² Nowelizacja Kodeksu karnego z 2015 r. pozostawiła bez zmian dotychczasowy stan prawny w zakresie katalogu kar, utrzymując w nim tak zwaną terminową karę pozbawienia wolności (wymierzaną od miesiąca do 15 lat) oraz karę 25 lat pozbawienia wolności, wprowadzając w kilku wypadkach możliwość wymierzenia kary pozbawienia wolności do 20 lat, o czym wspominałam na wstępie.

W trakcie debaty teoretyków i praktyków na konferencji, która odbyła się w dniach 15–16 listopada 2011 r. w Popowie, podniesiony został problem ewentualnych zmian w zakresie trzech rodzajów kary pozbawienia wolności. W dyskusji zaznaczyły się różnice poglądów. Zdaniem Zofii Sienkiewicz ustalona przez ustawodawcę górna granica 15 lat pozbawienia wolności oraz przewidziana – o wiele surowsza – kara 25 lat pozbawienia wolności nie daje sądowi dużej swobody kształtowania wymiaru kary w przypadku najcięższych przestępstw, bowiem odstęp czasowy między tymi karami jest zbyt duży. Autorka ta zauważa, że w praktyce wybór między karą 15 a 25 lat pozbawienia wolności jest niezmiernie trudny i może doprowadzić w konkretnym wypadku do wymiaru kary zbyt łagodnej (15 lat) bądź zbyt surowej (25 lat), podczas gdy w ocenie sądu karą adekwatną byłaby kara 20 lat. W związku z tym Sienkiewicz opowiedziała się za podwyższeniem górnej granicy kary pozbawienia wolności do 25 lat i usunięciem z katalogu kar kary 25 lat pozbawienia wolności³³. Również Jerzy Lachowski przychylił się do postulatu zniesienia kary 25 lat pozbawienia wolności i wydłużenia czasu trwania

³⁰ T. Szymanowski, *Nowelizacja prawa karnego po 1998 r. a represyjność polityki karnej w Polsce*, w: T. Gardocka (red.), *Kary długoterminowe*, Warszawa 2006, s. 183–184.

³¹ Zob. M. Melezini, *Czy zastrzyć represję karną? O projektach nowelizacji kodeksu karnego*, w: J. Jakubowska-Hara, C. Nowak, J. Skupiński (red.), *Reforma prawa karnego, propozycje i komentarze. Księga pamiątkowa Profesor Barbary Kunickiej-Michalskiej*, Warszawa 2008, s. 155–157.

³² Zob. Ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 396).

³³ Z. Sienkiewicz, *Ocena obowiązujących rozwiązań w zakresie kar, środków karnych, środków probacyjnych oraz wymiaru kary łącznej*, „Biuletyn Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego” 2011,

kary pozbawienia wolności do 25 lat. Argumentując swoje stanowisko, wskazał, że między karą pozbawienia wolności do 15 lat a karą 25 lat pozbawienia wolności jest zbyt duża „niezagospodarowana” przestrzeń, która w sprawach o zbrodnie utrudnia pełną realizację zasady indywidualizacji odpowiedzialności karnej. Jednocześnie autor ten zwrócił uwagę na konieczność dokonania równoczesnych zmian innych uregulowań, w tym modyfikacji sankcji za zbrodnie³⁴.

Odmienny pogląd prezentował Janusz Raglewski, który optował za pozostawieniem istniejących unormowań. Zdaniem tego autora, choć propozycja podwyższenia górnej granicy rodzajowej terminowej kary pozbawienia wolności (z 15 lat do 25 lat) może wydawać się atrakcyjna z uwagi na większe możliwości miarkowania dolegliwości stosowanej wobec sprawcy przestępstwa przez sąd, to konsekwencją jej wprowadzenia do kodyfikacji karnej byłoby znaczne zwiększenie poziomu represyjności. Autor ten ocenił też negatywnie propozycję rezygnacji z kary 25 lat pozbawienia wolności, odwołując się w uzasadnieniu do poglądów prezentowanych przez Wilka, które podzielał. Uznał, że „podniesienie górnego pułapu zwykłego terminowego pozbawienia wolności do 25 lat spowodowałoby traktowanie kar ponad 20-letnich jako zwykłych, a nie wyjątkowych. Przy istnieniu kary dożywotniej, druga podobnie wyjątkowa kara pośrednia, podobnie również niestopniowalna, wydaje się przydatna”. Według Raglewskiego istnienie kary 25 lat pozbawienia wolności wpływa na rzadsze orzekanie kary dożywotniego pozbawienia wolności³⁵. Nawiązując do przytoczonego stanowiska Wilka, należy podkreślić, że autor ten traktuje karę 25 lat pozbawienia wolności jako karę o charakterze wyjątkowym, która to „wyjątkowość” stanowi nie tylko dyrektywę wymiaru tej kary, ale ma jednocześnie charakter postulatu do ustawodawcy. Wilk – nie bez racji – uważa, że tak zwana „wewnętrzna sprawiedliwość” wyroku w wypadku najcięższych zbrodni popełnionych przy współdziałaniu to kwestia odpowiedniego rozumienia i stosowania dyrektyw wymiaru kary i okoliczności uzasadniających wymiar kar najsurowszych³⁶.

Inną w treści propozycję przedstawiła Violetta Konarska-Wrzosek. Mianowicie autorka uznała, że należy utrzymać terminową karę pozbawienia wolności w wymiarze od jednego miesiąca do 15 lat z odpowiednio ukształtowanym zróżnicowaniem ustawowego wymiaru kary jako zagrożenia karnego dla występków oraz niektórych zbrodni. Jednocześnie zgłosiła propozycję wyeliminowania z systemu prawa karnego jednostkowej kary 25 lat pozbawienia wolności i kary dożywotniego pozbawienia wolności oraz wprowadzenia w miejsce tych kar – długoterminowej kary pozbawienia wolności w wymiarze od 20 lat do 30 lat, która stanowiłaby alter-

---

nr 3, s. 183–184; także eadem, *Niektóre propozycje zmian w regulacji kar, środków karnych i środków probacyjnych*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 4, s. 30–31.

³⁴ J. Lachowski, *Opinia dla Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego w związku z konferencją, która odbyła się w dniach 15–16 listopada 2011 r. w Popowie*, „Biuletyn Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego” 2011, nr 3, s. 183–184.

³⁵ J. Raglewski, *Referat na posiedzenie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego dotyczący propozycji nowelizacyjnych kodeksu karnego z 1997 r. w zakresie kar, środków karnych, środków probacyjnych, a także zagadnień związanych z wymiarem kary łącznej i zanikiem karan*, „Biuletyn Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego” 2011, nr 3, s. 135–138.

³⁶ L. Wilk, w: M. Melezini (red.), *System...*, op. cit., s. 318–321.

natywne zagrożenie karne dla najcięższych zbrodni. Zdaniem Konarskiej-Wrzosek argumentem przemawiającym tak przeciwko karze dożywotniego pozbawienia wolności, jak i karze 25 lat pozbawienia wolności jest poważna wada tych kar, jaką jest ich sztywny wymiar i bardzo duże różnice czasowe między trzema rodzajami kar pozbawienia wolności, które w praktyce wymiaru sprawiedliwości mogą powodować trudności między innymi w kontekście konieczności zachowania wewnętrznej sprawiedliwości wyroku w wypadku współdziałania przestępczego, gdy role pełnione przy popełnianiu przestępstwa są różne oraz różny jest stopień zdemoralizowania poszczególnych sprawców. Wspomniana autorka podkreśla, że wprowadzenie do kodeksu karnego kary długoterminowej pozbawienia wolności w przedziale od 20 do 30 lat umożliwiłoby sądom sprawiedliwe, odpowiednio surowe oraz w pełni zindywidualizowane karanie sprawcy lub współsprawców oraz innych współdziałających przy popełnieniu przestępstwa, z określoną perspektywą końca kary i wyjścia na wolność³⁷. Za pozostawieniem regulacji art. 32 k.k. bez zmian opowiedział się Andrzej Zoll (Przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego), który podkreślał, że kara 25 lat pozbawienia wolności jest w obowiązującym kodeksie karą szczególną o charakterze eliminacyjnym, zbliżoną swoim charakterem do kary dożywotniego pozbawienia wolności, i stanowi alternatywę nie tyle dla kary terminowej pozbawienia wolności, ale przede wszystkim dla kary dożywotniego pozbawienia wolności. Podnosił, że jeżeli sąd wymierza karę, biorąc pod uwagę funkcję resocjalizacyjną, jaką ma kara wypełnić w stosunku do skazanego, to wymiar kary do 15 lat jest dla spełnienia tej funkcji całkowicie wystarczający. Z kolei względem na zaspokojenie społecznego poczucia sprawiedliwości i związanej z tą funkcją kary funkcji ogólnoprewencyjnej może wymagać surowszego wymiaru o charakterze eliminacyjnym i dla takich wypadków sąd ma do dyspozycji karę 25 lat pozbawienia wolności albo dożywotniego pozbawienia wolności. Zoll zwraca także uwagę na to, że podniesienie zagrożenia kary terminowej zostanie odebrane przez sędziów jako wskazówka do zaostrzenia orzekanych kar, co nie jest celem Komisji Kodyfikacyjnej³⁸.

Tymczasem kolejna nieudana próba wprowadzenia rozległych zmian przepisów kodeksu karnego, w tym dotyczących terminowej kary pozbawienia wolności i kary 25 lat pozbawienia wolności, została podjęta w 2019 r., w ramach przygotowanej nowelizacji kodeksu karnego na mocy ustawy z 13.06.2019 r.³⁹ Wspomniana ustawa nie weszła w życie z powodu uznania jej przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodną z Konstytucją, z uwagi na niedochowanie standardów procesu legislacyj-

---

³⁷ V. Konarska-Wrzosek, *Głos w dyskusji*, „Biuletyn Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego” 2011, nr 3, s. 193–194; także eadem, *Propozycje zmian katalogu kar w kodeksie karnym z 1997 r. w zakresie kar pozbawienia wolności oraz dolegliwości związanych z niektórymi rodzajami kar wolnościowych*, w: P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla. Tom II*, Warszawa 2012, s. 861–863.

³⁸ A. Zoll, *Głos w dyskusji*, „Biuletyn Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego” 2011, nr 3, s. 210; także idem, *Rozważania o potrzebie zmian w zakresie środków represji karnoprawnej*, w: A. Rzepliński, I. Rzeplińska, M. Niełacznna, P. Wiktorska (red.), *Pozbawienie wolności – funkcje i koszty. Księga Jubileuszowa Profesora Teodora Szymanowskiego*, Warszawa 2013, s. 211–212.

³⁹ Ustawa z 13.06.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3451).

nego⁴⁰. Trzeba dodać, że powołana ustawa nowelizacyjna, oparta na idei zaostżenia represji karnej, okazała się aktem prawnym tak kontrowersyjnym, że wywołała szeroką krytykę i poważne zastrzeżenia grona ekspertów, ponad 150 przedstawicieli nauki i praktyki oraz wielu instytucji, między innymi Sądu Najwyższego, Naczelnej Rady Adwokackiej, Krajowej Rady Radców Prawnych, Krakowskiego Instytutu Prawa Karnego, Katedr Prawa Karnego, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Rzecznika Praw Obywatelskich⁴¹.

W zakresie kary pozbawienia wolności ustawa wyeliminowała z katalogu kar karę 25 lat pozbawienia wolności jako karę osobnego rodzaju oraz podwyższyła górną granicę terminowej kary pozbawienia wolności z 15 lat do 30 lat. Następstwem wprowadzonych zmian było podwyższenie górnej granicy kary nadzwyczajnie obostrzonej z 20 do 30 lat (art. 38 § 2 k.k.) oraz modyfikacja reguły zawartej w art. 38 § 3 k.k., określającej zasady łagodzenia kar najsurowszych, polegającej na podwyższeniu wysokości kary wymierzonej za przestępstwo zagrożone karą dożywotniego pozbawienia wolności z 25 do 30 lat. Równocześnie dokonano niezbędnych zmian o charakterze dostosowawczym, które objęły modyfikację przepisów zarówno części ogólnej Kodeksu karnego, jak i części szczególnej. Jednakże wraz z podwyższeniem górnej granicy terminowej kary pozbawienia wolności do 30 lat ustawa przyjęła nowe typy ustawowych zagrożeń za przestępstwa (od 2 do 15 lat pozbawienia wolności, od 3 do 20 lat, od 5 do 25 lat, od 8 do 30 lat, od 10 do 30 lat oraz od 12 do 30 lat pozbawienia wolności, a w ostatnich trzech typach ustawowych zagrożeń z możliwością orzeczenia kary dożywotniego pozbawienia wolności), drastycznie zwiększając surowość sankcji karnej za liczne typy czynów zabronionych. Skala wprowadzonych zmian była ogromna i odnosiła się do ponad 50 przepisów, przy czym niekiedy zmiany dotychczasowego stanu prawnego polegały ponadto na dodaniu lub modyfikacji treści niektórych przepisów części szczególnej. Warto dodać, że zmiany ustawowych zagrożeń dotyczyły również przestępstw określonych w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii oraz art. 8 przepisów wprowadzających Kodeks karny.

W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, że oznaczona punktowo, sztywna w wymiarze kara 25 lat pozbawienia wolności powoduje, że sąd pozbawiony jest miarkowania dolegliwości, a znaczny jej odstęp od górnej granicy terminowej kary pozbawienia wolności może niekiedy prowadzić do wymierzenia przez sąd kary nieadekwatnej, tj. zbyt łagodnej lub zbyt surowej. Podkreślano, że negatywne konsekwencje obecnego rozwiązania widoczne są na płaszczyźnie realizacji zasady indywidualizacji kary, a w wypadku współdziałania przestępnego – również realizacji zasady tak zwanej wewnętrznej sprawiedliwości. W związku z tym uznano, że w celu zapewnienia swobody orzeczniczej sądu i umożliwienia wymierzenia w pełni zindywidualizowanej kary, zasadne jest wydłużenie kary terminowego pozbawienia wolności do 30 lat. Dalej jednoznacznie stwierdzono, że projektowana zmiana nie spowoduje automatycznego wzrostu poziomu represyjności w zakresie

⁴⁰ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14.07.2020 r., Kp 1/19, OTK ZU A/2020, poz. 36.

⁴¹ Zob. ponad 20 opinii prawnych na temat powołanej ustawy, opublikowane na stronie <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/zmiany-wprawie-karnym-2019-opinie-ekspertow-i-rpo> (dostęp: 20.10.2019).

systemu kar, gdyż można racjonalnie oczekiwać, że skutkiem tej zmiany będzie wymierzenie sprawcy kary łagodniejszej, niż zostałaby orzeczona na podstawie obowiązującego stanu prawnego⁴².

Do wskazanej zmiany w obszarze kary pozbawienia wolności i jej uzasadnienia należy podejść krytycznie. Nie podzielam optymizmu twórców ustawy, że wyeliminowanie z katalogu kar kary 25 lat pozbawienia wolności oraz podwyższenie górnej granicy kary pozbawienia wolności do 30 lat nie spowoduje wzrostu poziomu represyjności polityki karnej. Za dokonaniem zabiegów normatywnych w imię potrzeby realizacji w praktyce zasady indywidualizacji kary kryją się bowiem zasadnicze założenia i cele ustawodawcy, które wyrażają dążenia do wydatnego zaostżenia represji karnej.

Według uzasadnienia projektu rządowego zasadniczym założeniem prac nad zmianami uregulowań kodeksu karnego była potrzeba wzmocnienia ochrony prawnokarnej w zakresie czynów godzących w tak fundamentalne dobra prawne, jak życie i zdrowie człowieka, wolność seksualna czy własność, a także zaspokojenie społecznego poczucia bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Projektodawca wyraźnie stwierdza, że dla realizacji wskazanych celów niezbędne jest odpowiednie ukształtowanie rodzaju i wysokości sankcji karnej grożącej za dany typ przestępstwa, uwzględniając potrzebę surowej represji wobec sprawców tych czynów, które budzą silną społeczną potrzebę odплаты i napiętnowania. Z deklaracji twórców projektu wynika zatem, że motywem większości zmian zawartych w projekcie była chęć zaostżenia represji karnej. Projektodawca przyjął, że znaczne zwiększenie stopnia punitywności kodeksu karnego nastąpi na trzech płaszczyznach i obejmie: 1) zmiany w zakresie surowości sankcji karnych i konstrukcji poszczególnych typów czynów zabronionych, 2) zmiany rozszerzające instytucję nadzwyczajnego zaostżenia kary oraz 3) zmiany w ogólnych dyrektywach wymiaru kary ukierunkowanych w stronę wyboru bardziej surowej represji karnej⁴³.

W tym kontekście wydaje się, że prawdziwym motywem ustawodawczym rezygnacji z kary 25 lat pozbawienia wolności jako kary osobnego rodzaju oraz podwyższenia górnej granicy terminowej kary pozbawienia wolności z 15 lat do 30 lat wraz z podwyższeniem górnych progów ustawowego zagrożenia za liczne przestępstwa była chęć zaostżenia represji karnej, a deklarowane trudności związane z wymiarem punktowej kary 25 lat pozbawienia wolności były wtórnym argumentem wprowadzonych zmian.

Trzeba odnotować, że już w czasie prac nad nowelizacją kodeksu karnego w środowisku prawniczym prezentowano zastrzeżenia i wyrażano zaniepokojenie w związku z radykalnym zwiększeniem punitywności systemu karnego, do którego przyczynić się miały między innymi zmiany w obszarze kar najsurowszych. Rzecznik Praw Obywatelskich, zwracając uwagę w swoich Opiniach, że projektowane zaostżenie polityki karnej nie znajduje uzasadnienia w obecnym stanie przestępczości, podnosił, że wyższa górna granica kary pozbawienia wolności (do

---

⁴² Zob. Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3451), s. 2–3.

⁴³ Ibidem, s. 1–2.

30 lat) spowoduje podwyższenie średniej wysokości orzekanej kary, co doprowadzi do zwiększenia liczby więźniów przebywających w zakładach karnych i spowoduje wzrost kosztów utrzymania systemu więziennego. Na niebezpieczeństwo wzrostu populacji więziennej i konieczność budowy nowych zakładów karnych w wypadku wprowadzenia zmian przedstawionych w projekcie zwracali uwagę także autorzy Opinii Krakowskiego Instytutu Prawa Karnego, którzy jednocześnie wskazywali, że już obecnie około 40 000 skazanych na karę pozbawienia wolności nie odbywa (z różnych przyczyn) efektywnie kary. Również Teresa Gardocka w swojej Opinii wskazywała, że drastyczne zaostrzenie karania nie tylko cofa o lata nasze prawo karne, ale nie znajduje uzasadnienia w statystykach przestępczości, które nie pokazują wzrostu poważnych przestępstw. Zdaniem tej autorki usunięcie z katalogu kar kary 25 lat pozbawienia wolności (obecnie traktowanej jako kara o charakterze wyjątkowym) i podwyższenie terminowej kary pozbawienia wolności z 15 do 30 lat spowoduje, że kara wymierzona w rozmiarze do 30 lat będzie zwykłą karą z katalogu i sąd nie będzie musiał wskazywać wyjątkowego charakteru czynu sprawy. Na ten aspekt problemu zwróciła też uwagę w sporządzonej Opinii Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych Anna Muszyńska, wyrażając pogląd, że przedstawiona zmiana w obrębie kary pozbawienia wolności powoduje, że kara 25 lat pozbawienia wolności straci swój nadzwyczajny charakter i odrębność rodzajową, a stanie się z mocy prawa automatycznie „zwykłą” karą pozbawienia wolności. Muszyńska dostrzega w działaniach projektodawcy wyraźną chęć zaostrzenia represji. Równocześnie autorka ta podkreśla utrwaloną tradycję w zakresie struktury kar izolacyjnych na gruncie kodeksu karnego, zwraca uwagę na wyjątkowe stosowanie kary 25 lat pozbawienia wolności w praktyce w kontekście realizowanej funkcji eliminacyjnej oraz na niebezpieczeństwo nieproporcjonalnego podniesienia górnych progów ustawowego zagrożenia za poszczególne przestępstwa określone w części szczególnej Kodeksu karnego⁴⁴.

Krytycznie na temat prezentowanej w ustawie zmiany wypowiedziała się także Konarska-Wrzosek, stwierdzając, że wydłużenie tak zwanej zwykłej kary pozbawienia wolności do 30 lat, przy utrzymaniu kary dożywotniego pozbawienia wolności z podwyższonym minimum uprawniającym do ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie do lat 35, doprowadzi do lawinowego przyrostu populacji osób odbywających ekstremalnie długoterminowe kary pozbawienia wolności, przeludnienia zakładów karnych i wzbudzi potrzebę budowania nowych więzień z oddziałami geriatrycznymi za pieniądze budżetowe⁴⁵. Również Piotr Góralski negatywnie ocenił wprowadzenie kary pozbawienia wolności w wymiarze od miesiąca do 30 lat, podnosząc, że na gruncie pracy resocjalizacyjnej i poprawy moralnej z więźniem wystarczy okres 10–15 lat pobytu skazanego w zakładzie karnym. Po tym okresie – wskazuje autor – dalszy pobyt w więzieniu z punktu widzenia

---

⁴⁴ Zob. *Opinie prawne ekspertów i RPO* opublikowane na stronie internetowej wskazanej w przypisie 41.

⁴⁵ V. Konarska-Wrzosek, *Ogólne założenia reformy prawa karnego przeprowadzonej ustawą z dnia 13 czerwca 2019 r. i ich normatywna realizacja w części ogólnej Kodeksu karnego wraz z próbą oceny*, w: P. Góralski, A. Muszyńska (red.), *Reforma prawa karnego w latach 2015–2019*, Warszawa 2020, s. 121–122.

poprawy tego człowieka staje się zbędny, a nawet szkodliwy, toteż dalszy, dłuższy pobyt w zakładzie karnym może być uzasadniany już tylko celem zabezpieczenia społeczeństwa przed niebezpiecznym przestępcą oraz względami sprawiedliwościowymi. Jednocześnie autor ten stwierdził, że wprowadzenie wskazanej zmiany spowoduje wymierzanie kar surowszych niż dotychczas⁴⁶. Na brak powiązania przyjętej przez ustawę z 13.06.2019 r. nowej strategii polityki kryminalnej, zmierzającej do zwiększenia stopnia represyjności systemu karnego z aktualnym obrazem dynamiki i struktury przestępczości oraz stanem aktualnej polityki w zakresie wymiaru sprawiedliwości, wskazywała także piszcząca niniejsze opracowanie⁴⁷.

W 2021 r. projektodawca po raz kolejny podjął próbę wprowadzenia zmian przepisów Kodeksu karnego, publikując na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości projekt nowelizacji Kodeksu karnego z 16.09.2021 r., który w zakresie omawianej problematyki powiela wcześniejsze propozycje zmian, choć modyfikuje główny cel projektu, dodając w jego uzasadnieniu, że jest nim zaostrenie odpowiedzialności karnej za: 1) najpoważniejsze przestępstwa przeciwko wolności seksualnej, w szczególności na szkodę małoletnich, 2) przestępstwa drogowe popełniane w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, 3) przestępstwa popełniane w ramach zorganizowanych grup przestępczych. Projekt między innymi wraca do budzących zastrzeżenia w doktrynie propozycji wyeliminowania z katalogu kar kary 25 lat pozbawienia wolności, podwyższenia z 15 lat do 30 lat górnej granicy terminowej kary pozbawienia wolności oraz do propozycji podniesienia górnych progów ustawowego zagrożenia za liczne przestępstwa, powielając w dosłownym brzmieniu wcześniejszą argumentację.

Przedstawione w projekcie propozycje zmian nie zasługują na aprobatę. Prowadzą do znacznego zaostrenia represji karnej, która nie znajduje uzasadnienia w aktualnym obrazie przestępczości ani też w obrazie praktyki wymiaru sprawiedliwości, co pokazują dane statystyczne prezentowane ostatnio w *Atlasie przestępczości w Polsce 6*. Wynika z nich między innymi, że w 2019 r. przestępczość ogółem była niższa o 30% w porównaniu z 2009 r. i o 20% niższa niż w 2013 r.⁴⁸ Jednocześnie, podzielając krytykę w doktrynie propozycji rezygnacji z kary 25 lat pozbawienia wolności jako kary osobnego rodzaju i podniesienia górnej granicy terminowej kary pozbawienia wolności do 30 lat, uważam za zasadny pogląd, że skutkiem takiej zmiany będzie traktowanie kar wymierzanych w rozmiarze do 30 lat jako „zwykłych” kar, a nie „wyjątkowych”, co może przyczynić się do wydłużenia orzekanych długoterminowych kar pozbawienia wolności i zwiększenia populacji osób odbywających tego typu kary. Już obecnie według stanu na dzień 31.01.2022 r. skazanych odbywających karę dożywotniego pozbawienia wolności jest 509, a odbywających

---

⁴⁶ P. Góralski, *Przegląd i ocena głównych kierunków nowelizacji Kodeksu karnego przeprowadzonych w latach 2015–2019*, w: P. Góralski, A. Muszyńska (red.), *Reforma prawa karnego w latach 2015–2019*, Warszawa 2020, s. 130–143.

⁴⁷ M. Melezini, *Problemy reformy prawa karnego. Uwagi na tle ustawy z 13 czerwca 2019 r.*, w: P. Góralski, A. Muszyńska (red.), *Reforma prawa karnego w latach 2015–2019*, Warszawa 2020, s. 130–143.

⁴⁸ B. Gruszczynska, M. Marczewski, A. Siemaszko, P. Ostaszewski, J. Włodarczyk-Madejska, J. Klimczak, *Atlas przestępczości w Polsce 6*, Warszawa 2021, s. 13.

karę 25 lat pozbawienia wolności – 1773 (według stanu na dzień 31.12.2021 r.)⁴⁹. Rezygnacja ze szczególnego charakteru kary 25 lat pozbawienia wolności jako kary osobnego rodzaju może przyczynić się do zwiększenia liczby osób pozbawionych wolności, odbywających kary długoterminowe, co może być wyzwaniem dla systemu penitencjarnego. Jest to tym bardziej prawdopodobne, że wraz z propozycją podwyższenia górnej granicy kary pozbawienia wolności do 30 lat proponuje się wydatne zwiększenie liczby przestępstw, w których taka kara występuje w ustawowym zagrożeniu. Nie można również nie zauważyć, że rezygnacja z kary 25 lat pozbawienia wolności jako kary osobnego rodzaju spowoduje brak kary pośredniej między „zwyczajną” terminową karą pozbawienia wolności do 30 lat a karą najsurowszą, tj. karą dożywotniego pozbawienia wolności, w wyniku czego nastąpi daleko idące zbliżenie kary 30 lat pozbawienia wolności do kary dożywotniego pozbawienia wolności. Nie bez racji zauważa Piotr Girdwoyń w przedłożonej RPO Opinii, że podnoszenie sankcji spowoduje w pewnym momencie jej inflację, tj. spadek znaczenia ustawowego zagrożenia karą, „w końcu 30, 40, a nawet 50 czy 100 lat pozbawienia wolności dla sprawcy pięćdziesięcioletniego ma analogiczne znaczenie”⁵⁰.

BIBLIOGRAFIA

- Bafia J., *System kar i zasady ich orzekania. Przestępstwa gospodarcze (Wybrane zagadnienia). Formy oskarżenia oraz rodzaje oskarżycieli w nowym ustawodawstwie karnym*, Warszawa 1970.
- Buchała K., w: K. Buchała (red.), *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1990.
- Buchała K., *Prawo karne materialne*, Warszawa 1980.
- Buchała K., A. Zoll, *Polskie prawo karne*, Warszawa 1995.
- Góralski P., *Przegląd i ocena głównych kierunków nowelizacji Kodeksu karnego przeprowadzonych w latach 2015–2019*, w: P. Góralski, A. Muszyńska (red.), *Reforma prawa karnego w latach 2015–2019*, Warszawa 2020.
- Gruszczyńska B., Marczewski M., Siemaszko A., Ostaszewski P., Włodarczyk-Madejska J., Klimczak J., *Atlas przestępczości w Polsce 6*, Warszawa 2021.
- Grześkowiak A., w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2021.
- Hochberg L., *Zawołowane dożywocie*, „Nowe Prawo” 1956, nr 7–8.
- Konarska-Wrzosek V., w: V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Konarska-Wrzosek V., *Ogólne założenia reformy prawa karnego przeprowadzonej ustawą z dnia 13 czerwca 2019 r. i ich normatywna realizacja w części ogólnej Kodeksu karnego wraz z próbą oceny*, w: P. Góralski, A. Muszyńska (red.), *Reforma prawa karnego w latach 2015–2019*, Warszawa 2020.
- Konarska-Wrzosek V., *Prawny system postępowania z nieletnimi w Polsce*, Warszawa 2013.
- Konarska-Wrzosek V., *Propozycje zmian katalogu kar w kodeksie karnym z 1997 r. w zakresie kar pozbawienia wolności oraz dolegliwości związanych z niektórymi rodzajami kar wolnościowych*,

---

⁴⁹ Dane Centralnego Zarządu Służby Więziennej, www.sw.gov.pl/dzial/statystyka (dostęp: 20.02.2022).

⁵⁰ P. Girdwoyń, *Stanowisko dla Rzecznika Praw Obywatelskich w związku z uchwaleniem nowelizacji prawa karnego*, opublikowane na stronie internetowej wskazanej w przypisie 41.

- w: P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla. Tom II*, Warszawa 2012.
- Królikowski M., Zawłocki R., *Prawo karne*, Warszawa 2020.
- Lachowski J., *Opinia dla Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego w związku z konferencją, która odbyła się w dniach 15–16 listopada 2011 r. w Popowie*, „Biuletyn Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego” 2011, nr 3.
- Lachowski J., *Zasady wymierzania kar 25 lat oraz dożywotniego pozbawienia wolności według k.k. z 1997 r.*, w: T. Gardocka (red.), *Kary długoterminowe*, Warszawa 2006.
- Majewski J., w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1–52*, Warszawa 2016.
- Majewski J., *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015.
- Majewski J., *Opinia na temat projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (w zakresie rozdziałów IV, VII oraz XIV k.k.)*, w: *Kodeks karny – projekty nowelizacji. Druk sejmowy 1756*, Warszawa 2007/5.
- Melezini M., *Czy zaostrzyć represję karną? O projektach nowelizacji kodeksu karnego*, w: J. Jakubowska-Hara, C. Nowak, J. Skupiński (red.), *Reforma prawa karnego, propozycje i komentarze. Księga pamiątkowa Profesora Barbary Kunickiej-Michalskiej*, Warszawa 2008.
- Melezini M., *Granice czasowe kary pozbawienia wolności (stan obecny i proponowane zmiany)*, w: *Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin*, Warszawa 2005.
- Melezini M., *Problemy reformy prawa karnego. Uwagi na tle ustawy z 13 czerwca 2019 r.*, w: P. Góralski, A. Muszyńska (red.), *Reforma prawa karnego w latach 2015–2019*, Warszawa 2020.
- Raglewski J., *Referat na posiedzenie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego dotyczący propozycji nowelizacyjnych kodeksu karnego z 1997 r. w zakresie kar, środków karnych, środków probacyjnych, a także zagadnień związanych z wymiarem kary łącznej i zanikiem karania*, „Biuletyn Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego” 2011, nr 3.
- Sienkiewicz Z., w: M. Bojarski (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2020.
- Sienkiewicz Z., *Niektóre propozycje zmian w regulacji kar, środków karnych i środków probacyjnych*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 4.
- Sienkiewicz Z., *Ocena obowiązujących rozwiązań w zakresie kar, środków karnych, środków probacyjnych oraz wymiaru kary łącznej*, „Biuletyn Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego” 2011, nr 3.
- Szeleszczuk D., w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Prawo karne*, Warszawa 2017.
- Szymanowski T., *Nowelizacja prawa karnego po 1998 r. a represyjność polityki karnej w Polsce*, w: T. Gardocka (red.), *Kary długoterminowe*, Warszawa 2006.
- Świda Z., Stefański R.A., w: R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Tyszkiewicz L., *Aktualne problemy i kierunki polityki penalizacyjnej w Polsce*, w: A.J. Szwarc (red.), *Represyjność polskiego prawa karnego. Materiały Zjazdu Katedr Prawa Karnego (Gniezno, 26–29 września 2006 r.)*, Poznań 2008.
- Tyszkiewicz L., *Co i jak zmienić w nowym kodeksie karnym*, „Palestra” 1999–2000, nr 12–1.
- Tyszkiewicz L., *Rzut oka na niektóre aktualne problemy prawa karnego, polityki kryminalnej i kryminologii*, w: T. Dukiet-Nagórska (red.), *Zagadnienia współczesnej polityki kryminalnej*, Katowice 2006.
- Uzasadnienie projektu kodeksu karnego*, w: *Projekt kodeksu karnego oraz Przepisów wprowadzających kodeks karny*, Warszawa 1968.
- Uzasadnienie rządowego projektu nowego kodeksu karnego*, w: *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1998.

- Warylewski J., *Opinia w sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw w zakresie dotyczącym nowelizacji katalogu kar i zmiany sankcji karnej w części szczególnej (art. 32–38 k.k.)*, w: *Kodeks karny – projekty nowelizacji. Druk sejmowy 1756*, Warszawa 2007/5.
- Warylewski J., *Rządowy projekt rekodyfikacji prawa karnego z 2007 roku – prezentacja, analiza i ocena wybranych zagadnień*, „Gdańskie Studia Prawnicze. Zagadnienia prawa karnego” 2008, J. Warylewski (red.), t. XIX.
- Wilk L., w: M. Melezini (red.), *System Prawa Karnego. Tom 6. Kary i inne środki reakcji prawno-karnej*, Warszawa 2016.
- Wróbel W., Zoll A., *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010.
- Zoll A., w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Komentarz do art. 1–52*, Warszawa 2016.
- Zoll A., *Rozważania o potrzebie zmian w zakresie środków represji karnoprawnej*, w: A. Rzepliński, M. Niełacznna, P. Wiktorska (red.), *Pozbawienie wolności – funkcje i koszty. Księga Jubileuszowa Profesora Teodora Szymanowskiego*, Warszawa 2013.

WOKÓŁ PROPOZYCJI ZMIANY GÓRNEJ GRANICY KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI ORAZ REZYGNACJI Z KARY 25 LAT POZBAWIENIA WOLNOŚCI

Streszczenie

Przedmiotem opracowania są analiza i ocena propozycji zmian uregulowań dotyczących kary pozbawienia wolności, których istota polega na eliminacji z katalogu kar Kodeksu karnego punktowej kary 25 lat pozbawienia wolności oraz na podwyższeniu górnej rodzajowej granicy terminowej kary pozbawienia wolności z 15 lat do 30 lat. W tym zakresie przedstawiono stanowisko doktryny i judykatury na temat charakteru i funkcji kary 25 lat pozbawienia wolności i terminowej kary pozbawienia wolności, wskazano podnoszone w piśmiennictwie trudności praktyczne związane z wymierzaniem punktowej kary 25 lat pozbawienia wolności, powstające na tle wymierzania kar w wypadku sprawców współdziałających w popełnieniu przestępstwa, oraz przedstawiono propozycje zmian dotyczących uregulowań przez kolejne projekty nowelizacji k.k. począwszy od 2000 r. do chwili obecnej, a także zapatrywania doktryny na temat zgłoszonych propozycji. Artykuł ma charakter krytyczny wobec proponowanych zmian. Przeprowadzone w artykule rozważania prowadzą do konkluzji, że ani propozycja eliminacji kary 25 lat pozbawienia wolności, ani wydłużenie tak zwanej zwykłej kary pozbawienia wolności do 30 lat nie zasługują na aprobatę.

Słowa kluczowe: kara 25 lat pozbawienia wolności, kara pozbawienia wolności, kara wyjątkowa, kara dożywotniego pozbawienia wolności

ON THE PROPOSAL TO CHANGE THE UPPER LIMIT ON THE PENALTY OF DEPRIVATION OF LIBERTY AND ABANDON THE PENALTY OF 25 YEARS' IMPRISONMENT

Summary

The article analyses and evaluates the proposal to amend the regulations concerning the penalty of deprivation of liberty that consists in the eradication of the fixed penalty of

25 years' imprisonment from the catalogue of penalties laid down in Criminal Code and exceeding the upper time limit of the penalty of deprivation of liberty from up to 15 to up to 30 years. The article presents the opinions of the doctrine and the judiciary on the nature and function of the penalty of 25 years' imprisonment and other penalties of deprivation of liberty, points out practical difficulties indicated in the literature that are connected with the imposition of the fixed penalty of 25 years' imprisonment in case of perpetrators cooperating in the commission of crime, and presents proposals to amend the regulations by means of successive CC amendment bills from 2000 up to now, as well as the opinion of the doctrine on the proposed changes. The considerations presented in the article lead to the conclusion that neither the proposal to eliminate the fixed penalty of 25 years' imprisonment nor exceeding the so-called standard penalty of deprivation of liberty to 30 years deserves approval.

Keywords: penalty of 25 years' imprisonment, penalty of deprivation of liberty, extraordinary penalty, life sentence

Cytuj jako:

Melezini M., *Wokół propozycji zmiany górnej granicy kary pozbawienia wolności oraz rezygnacji z kary 25 lat pozbawienia wolności*, „Ius Novum” 2022 (16) nr 3, s. 7–26. DOI: 10.26399/iusnovum.v16.3.2022.23/m.melezini

Cite as:

Melezini M. (2022), 'On the proposal to change the upper limit on the penalty of deprivation of liberty and abandon the penalty of 25 years' imprisonment', *Ius Novum* (Vol. 16) 3, 7–26. DOI: 10.26399/iusnovum.v16.3.2022.23/m.melezini